

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI
Delegatura w Łodzi

LLO.410.011.03.2019

Pan
Grzegorz Schreiber
Marszałek Województwa Łódzkiego
Al. J. Piłsudskiego 8
90-051 Łódź

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

P/19/023 – Ochrona materialnego dziedzictwa kulturowego mniejszości narodowych

30.07.2019
M. Sowa

Przewodnicząca
30.07.19

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI
Delegatura w Łodzi
ul. Kilińskiego 210, 90-980 Łódź
T +48 42 239 32 00, F +48 42 239 32 90
llo@nik.gov.pl

I. Dane identyfikacyjne

Jednostka kontrolowana	Urząd Marszałkowski Województwa Łódzkiego w Łodzi ¹
Kierownik jednostki kontrolowanej	Grzegorz Schreiber, Marszałek Województwa Łódzkiego od dnia 23 listopada 2018 r. do chwili obecnej. W okresie objętym kontrolą funkcję kierownika jednostki pełnił także Witold Stępień, Marszałek Województwa Łódzkiego od dnia 2 grudnia 2014 r.
Zakres przedmiotowy kontroli	1. Działania na rzecz ochrony materialnego dziedzictwa kulturowego mniejszości narodowych. 2. Współpraca przy realizacji działań i celów ochrony materialnego dziedzictwa kulturowego mniejszości narodowych.
Okres objęty kontrolą	Lata 2016-2019 (do czasu zakończenia kontroli), z wykorzystaniem dowodów sporządzonych przed tym okresem, jeżeli miały wpływ na ocenę kontrolowanej jednostki.
Podstawa prawna podjęcia kontroli	Art. 2 ust. 2 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli ²
Jednostka przeprowadzająca kontrolę	Najwyższa Izba Kontroli Delegatura w Łodzi
Kontroler	Zuzanna Sieradzka, starszy inspektor k.p., upoważnienie do kontroli nr LLO/130/2019 z 4 czerwca 2019 r. <p style="text-align: right;">(akta kontroli str. 1-6)</p>

II. Ocena ogólna³ kontrolowanej działalności

OCENA OGÓLNA	Samorząd Województwa Łódzkiego ⁴ w latach 2016-2019 podejmował skuteczne działania mające na celu ochronę materialnego dziedzictwa kulturowego regionu, w tym dziedzictwa kulturowego mniejszości narodowych.
Uzasadnienie oceny ogólnej	W tym celu, w Urzędzie m.in. opracowano i przyjęto do stosowania szereg dokumentów programowych, w których, stosownie do obowiązujących wymogów prawnych, odzwierciedlono problematykę w zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego. Część z tych dokumentów odnosiła się wprost do ochrony dziedzictwa kulturowego mniejszości narodowych, a pozostałe dotyczyły całościowego ujęcia ochrony dziedzictwa kulturowego województwa łódzkiego bez względu na narodowość lub wyznanie twórców i/lub właścicieli obiektów uznanych za zabytkowe, a zatem - w ocenie NIK – z uwagi na wielonarodową strukturę regionu

¹ Dalej „Urząd”.

² Dz. U. z 2019 r. poz. 489, dalej: „ustawa o NIK”.

³ Najwyższa Izba Kontroli formułuje ocenę ogólną jako ocenę pozytywną, ocenę negatywną albo ocenę w formie opisowej.

⁴ Dalej: „Samorząd”, „Samorząd Województwa” lub „Urząd” (wraz z jednostkami organizacyjnymi).

łódzkiego, obejmowały również problematykę ochrony dziedzictwa kulturowego mniejszości narodowych⁵.

W ramach wsparcia finansowego prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych przy zabytkach wpisanych do rejestru zabytków, w badanym okresie Samorząd przyznał 270 beneficjentom dotacje w łącznej kwocie 13.327,5 tys. zł, w tym 1.501,8 tys. zł (11,3%) na rzecz obiektów stanowiących dziedzictwo kulturowe mniejszości narodowych. Analiza ośmiu dotacji na łączną kwotę 452,2 tys. zł wykazała, że były one przyznawane i rozliczane prawidłowo, a efekty dofinansowanych nimi prac przyczyniły się do zachowania dziedzictwa kulturowego mniejszości narodowych. Ponadto Samorząd, jako Instytucja Zarządzająca, udzielał dofinansowania ze środków europejskich na prace przy zabytkach, w tym m.in. z Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Łódzkiego (dalej „RPO WŁ”). W wyniku konkursów przeprowadzonych w ramach VI. Osi priorytetowej Rewitalizacja i potencjał endogeniczny regionu, działania VI.1. Rozwój gospodarki turystycznej, udzielono wsparcia finansowego 11 projektom na dofinansowanie prac przy zabytkach w kwocie 51.973,5 tys. zł, w tym 6.738 tys. zł (tj. 13%) na rzecz dwóch zabytków mniejszości narodowych. Analiza dwóch ww. umów potwierdziła prawidłowe przyznawanie i rozliczanie dofinansowania.

Sprawując opiekę nad zabytkami, w tym stanowiącymi dziedzictwo kulturowe mniejszości narodowych, na podstawie art. 71 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami⁶, Samorząd z jednostkami organizacyjnymi finansował prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane przy zabytku, a także ubiegał się o fundusze krajowe u podmiotów zewnętrznych, takich jak Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego, Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej (dalej „WFOŚiGW”) oraz o środki europejskie. Ponadto w ramach podejmowanych inicjatyw w celu promocji oraz wspierania kultury i historii regionu, m.in. obejmował patronatem konkursy organizowane przez Towarzystwo Urbanistów Polskich, współorganizował obchody Europejskich Dni Dziedzictwa, wydawał publikacje o charakterze turystyczno-krajoznawczym, w tym dotyczące dziedzictwa kulturowego mniejszości narodowych. Samorząd systematycznie współpracował również z przedstawicielami licznych instytucji szczebla samorządowego oraz rządowego, m.in. celem opracowania Wojewódzkiego Programu Opieki nad Zabytkami, monitoringu jego realizacji oraz bieżącej ochrony dziedzictwa kulturowego regionu.

Stwierdzona w toku kontroli nieprawidłowość polegała na niesporządzeniu Sprawozdania z realizacji Wojewódzkiego Programu Opieki nad Zabytkami za lata 2014-2015 oraz sporządzenia Sprawozdania za lata 2016-2017 z naruszeniem częstotliwości określonej w art. 87 ust. 5 ustawy o ochronie zabytków.

⁵ Mniejszość narodowa, o której mowa w art. 2 ust. 2 ustawy z dnia 6 stycznia 2005 r. o mniejszościach narodowych i etnicznych oraz o języku regionalnym (Dz. U. z 2017 r. poz. 823), zgodnie z tym przepisem za mniejszości narodowe uznaje się mniejszości: białoruską, czeską, litewską, niemiecką, ormiańską, rosyjską, słowacką, ukraińską, żydowską.

Zabytek mniejszości narodowej - zabytek wytworzony na terytorium Polski przez mniejszości narodowe, zamieszkujące teren przedwojennej Rzeczypospolitej lub wytworzone przez narodowości zamieszkujące dawne niemieckie tereny w północnej i zachodniej części obecnej Polski (tzw. Ziemie Odzyskane) przed 1945 r., tj. przed wcieleniem tych ziem do terytorium państwa polskiego.

⁶ Ustawa z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz.U. z 2018 r. poz. 2067 ze zm.), zwana dalej: „ustawą o ochronie zabytków”.

III. Opis ustalonego stanu faktycznego oraz oceny cząstkowe⁷ kontrolowanej działalności

OBSZAR

1. Działania na rzecz ochrony materialnego dziedzictwa kulturowego mniejszości narodowych

Opis stanu faktycznego

1.1 Urząd dysponował wiedzą na temat zabytków znajdujących się na terenie województwa łódzkiego. Dane na temat liczby i rodzaju zabytków wpisanych do wojewódzkiej ewidencji zabytków, niezbędne do sporządzenia Wojewódzkiego Programu Opieki nad Zabytkami na lata 2016-2019 („Program” lub „WPOnZ”) („WEZ”), Urząd pozyskał w 2015 r. z Narodowego Instytutu Dziedzictwa⁸ („NID”). Dodatkowo, na koniec 2015 r. Urząd otrzymał od WKZ informację dotyczącą wpisów oraz skreśleń z rejestru zabytków nieruchomych województwa łódzkiego, dokonanych w latach 2011-2015 (ogółem 10 skreśleń i 52 wpisy). W okresie objętym kontrolą Urząd nie zasięgał⁹ od Łódzkiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków¹⁰ informacji dotyczących zabytków stanowiących dziedzictwo kulturowe mniejszości narodowych.

(akta kontroli str. 9, 13-18, 39, 85-106)

Zgodnie z informacją pozyskaną od WKZ w toku kontroli¹¹, spośród 4.196 zabytków wpisanych na dzień 30 kwietnia 2019 r. do WEZ, 530 zakwalifikowanych zostało na potrzeby kontroli NIK do zabytków stanowiących dziedzictwo kulturowe mniejszości narodowych¹². Większość spośród nich stanowiły zabytki mniejszości niemieckiej¹³. Zabytków mniejszości żydowskiej było 131, mniejszości rosyjskiej – 34, mniejszości czeskiej – 17 oraz dwa inne (wielonarodowe). Ich liczba w badanym okresie nie ulegała zmianie.

Jak wyjaśnił Wicemarszałek Zarządu Województwa Łódzkiego, brak pełnej wiedzy o zabytkach mniejszości narodowych wynikał m.in. z faktu, że realizując zadania ustawowe wobec obiektów zabytkowych województwa łódzkiego, Urząd podejmował działania mające na celu ochronę materialnego dziedzictwa kulturowego ogółem, biorąc pod uwagę znaczenie poszczególnych zabytków dla zachowania wielokulturowego dziedzictwa województwa.

(akta kontroli str. 9-11, 126-163, 770-771)

1.2. W badanym okresie Samorząd Województwa nie szacował i nie określał potrzeb w zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego mniejszości narodowych. Wysokość środków, corocznie określana w budżecie uchwalanym przez Sejmik Województwa Łódzkiego, dotyczyła ochrony zabytków ogółem.

(akta kontroli str. 9-11)

Problematyka związana z ochroną dziedzictwa kulturowego została zawarta w szeregu dokumentów opracowanych i przyjętych przez Sejmik lub Zarząd Województwa Łódzkiego. I tak, m.in.:

- na podstawie art. 87 ustawy o ochronie zabytków opracowany został Wojewódzki Program Opieki nad Zabytkami na lata 2016-2019, przyjęty uchwałą¹⁴ z dnia 21 czerwca 2016 r. po uzyskaniu pozytywnej opinii Łódzkiego

⁷ Oceny cząstkowe to oceny działalności w poszczególnych obszarach badań kontrolnych. Ocena cząstkowa może być sformułowana jako ocena pozytywna, ocena negatywna albo ocena w formie opisowej.

⁸ Stan na dzień 31 marca 2014 r.

⁹ Z jednym wyjątkiem mającym miejsce podczas kontroli.

¹⁰ Dalej „WKZ”, albo „Konserwator”.

¹¹ Pismo z dnia 2 lipca 2019 r.

¹² 523 z 4.189 na koniec grudnia 2016 r., 526 z 4.192 na koniec grudnia 2017 r., 530 z 4.199 na 31 grudnia 2018 r. i 530 z 4.196 na 30 kwietnia 2019 r.

¹³ 339 na koniec 2016 r., 342 na koniec 2017 r. i 346 na koniec 2018 r. (bez zmian do dnia 30 kwietnia 2019 r.).

¹⁴ Uchwała nr XXV/319/16 Sejmiku Województwa Łódzkiego (Dz. Urz. WŁ z dnia 20 września 2016 r. poz. 3973).

Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków. Stanowił on trzecią edycję wojewódzkiego programu opieki nad zabytkami w województwie oraz kontynuację ustaleń i zasad w zakresie kształtowania krajobrazu kulturowego i ochrony dziedzictwa kulturowego regionu przyjętych w latach: 2008-2011 i 2012-2015. Obowiązujący Program określał w szczególności charakterystykę zasobów dziedzictwa kulturowego na terenie województwa, w tym najcenniejszych zabytków regionu wraz z wykazem stanu zabytków reprezentatywnych i oceną stanu obiektów zabytkowych będących własnością Samorządu Województwa. Jak w poprzednich latach, celem strategicznym Programu i priorytetem rozwojowym regionu łódzkiego było zachowanie dla przyszłych pokoleń dziedzictwa kulturowego i spuścizny dziejowej. Realizacji tego celu podporządkowane zostały trzy cele operacyjne¹⁵: (1) Regionalny system zarządzania dziedzictwem kulturowym, (2) Atrakcyjność krajobrazu kulturowego, (3) Tożsamość wielokulturowa regionu, wpisujące się w Strategię Rozwoju Województwa Łódzkiego na lata 2007-2020 oraz w Plan zagospodarowania przestrzennego województwa łódzkiego. Również, jako aktualną uznano wizję rozwoju, wskazującą województwo łódzkie jako „region wyróżniający się różnorodnością walorów dziedzictwa kulturowego i spuścizny dziejowej, stanowiących podstawę wielokulturowej tożsamości województwa”. Działaniem priorytetowym Programu była rewitalizacja układów przestrzennych miast i wsi, wpisująca się w jego misję, jaką było „*prowadzenie polityki zarządzania dziedzictwem kulturowym nakierowanym na rewitalizację układów przestrzennych miast i wsi, poprawę stanu obiektów i obszarów zabytkowych i ich społecznych funkcji*”. Polityka ta miała być oparta o partnerską, wielopodmiotową współpracę, kształtowanie świadomości społecznej i promocję różnorodności kulturowej. Jednym z planowanych w ramach ww. założeń zadań było podejmowanie działań na rzecz zachowania relikwów wielokulturowości regionu – mniejszości narodowych, a także m.in. podejmowanie działań w celu utworzenia szlaków kulturowych, wprowadzenie jednolitego systemu ich identyfikacji wizualnej oraz towarzyszących im obiektów zabytkowych, aktywizacja podregionów kulturowych oraz promowanie ich walorów wraz z działaniami i zamierzeniami rewitalizacyjnymi, tworzenie nowych, oraz prowadzenie działań konserwatorskich w już istniejących skansenach, współorganizowanie i promowanie corocznych, regionalnych krajowych obchodów Europejskich Dni Dziedzictwa oraz Międzynarodowych Dni Ochrony Zabytków.

Oszacowane w Programie ogólne potrzeby w zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego regionu miały formę diagnozy, która nie dotyczyła kwestii finansowych, a m.in. wyznaczała obszary dotknięte potrzebą rewitalizacyjną. Wskazano jednak główne źródła dofinansowania projektów związanych z pracami przy zabytkach oraz projektów pośrednio związanych z ochroną dziedzictwa kulturowego (m.in. budżet państwa, środki pochodzące z programów Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego¹⁶, NID, Narodowego Centrum Nauki, Narodowego Centrum Kultury, Wojewódzkiego Urzędu Ochrony Zabytków¹⁷, WFOŚiGW, a także środki jednostek samorządu terytorialnego i środki unijne¹⁸).

¹⁵ Każdy cel podzielony został na działania mające służyć realizacji celu.

¹⁶ Np. programy: „Dziedzictwo kulturowe”, „Rozwój infrastruktury kultury”.

¹⁷ Dalej „WUOZ”.

¹⁸ W tym: Fundusze strukturalne Unii Europejskiej (m.in. Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko na lata 2014-2020, Regionalny Program Operacyjny Województwa Łódzkiego na lata 2014-2020, Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020).

- Strategia Rozwoju Województwa Łódzkiego 2020¹⁹, która określała misję rozwoju regionu łódzkiego polegającą na prowadzeniu zintegrowanej i terytorialnie ukierunkowanej polityki zrównoważonego rozwoju, opartej na współpracy gospodarczej, budowaniu więzi społecznych oraz tożsamości regionalnej. Realizując jeden z celów strategicznych, jakim był zrównoważony rozwój przestrzenny regionu z silnie powiązaniem z systemem osadniczym, z nowoczesną infrastrukturą i racjonalnie wykorzystywanymi zasobami środowiska przyrodniczego, jednym z kierunków działań (kierunek działań nr 9.2) było wspieranie procesów rewitalizacji i poprawa ładu przestrzennego poprzez rewitalizację zdegradowanych obszarów mieszkaniowych i przemysłowych, w tym rewaloryzacja zabytkowych układów przestrzennych oraz obiektów zabytkowych. Z kolei realizując cel strategiczny polegający na wysokim poziomie kapitału społecznego i silnym społeczeństwie obywatelskim, jednym z zakładanych działań było kształtowanie świadomości regionalnej i lokalnej opartej na historycznej i kulturowej różnorodności (kierunek działań nr 4.2);
- Program rozwoju kultury w województwie łódzkim na lata 2014 – 2020²⁰, którego celem było wytyczenie kierunków polityki kulturalnej w województwie. Odwoływał się on m.in. do wskazanych powyżej strategicznych kierunków działań oraz w szerokim zakresie odnosił się do dziedzictwa kulturowego województwa łódzkiego, w szczególności w zakresie tożsamości kulturowej, zabytków, muzeów i skansenów oraz turystyki kulturowej. Opisując tożsamość kulturową województwa, zwracał on m.in. uwagę na aspekt wielokulturowej przeszłości regionu, który do wybuchu II wojny światowej zamieszkiwany był przez mniejszość żydowską, niemiecką, rosyjską i czeską, co miało istotny wpływ na kształtowanie się krajobrazu kulturowego województwa. Wielokulturowość ta wykorzystywana była w celach promocyjnych i turystycznych m.in. przez Łódź²¹ i Piotrków Trybunalski²² czy gminę Żelów²³;
- Plan zagospodarowania przestrzennego województwa łódzkiego oraz Plan zagospodarowania przestrzennego miejskiego obszaru funkcjonalnego Łodzi²⁴, szeroko odnoszące się w swej treści do dziedzictwa kulturowego i jego ochrony w tym także wskazujące na przejawy tradycji regionalnych jakimi m.in. było tworzenie przestrzeni będących świadectwem dawnej wielokulturowości i obecności mniejszości narodowych, w tym m.in. Trakt Wielu Kultur w Piotrkowie Trybunalskim, czy Park Ocalałych w Łodzi;
- Podejmowane corocznie, na podstawie ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i wolontariacie²⁵, programy współpracy z organizacjami pozarządowymi²⁶, w których jako zadania priorytetowe wskazano m.in. obszary kultury, sztuki i ochrony dziedzictwa kulturowego.

¹⁹ Przyjęta uchwałą nr XXXIII/644/13 Sejmiku Województwa Łódzkiego z dnia 26 lutego 2013 r. (Dz. Urz. WŁ z dnia 4 kwietnia 2013 r., poz. 1881).

²⁰ Przyjęty uchwałą Zarządu Województwa Łódzkiego nr 767/14 z dnia 25 czerwca 2014 r.

²¹ Poprzez zainicjowanie Festiwalu Łódź Czterech Kultur; utworzenie szlaku Śladami Łódzkich Żydów czy utworzenie instytucji kultury Centrum Dialogu.

²² Utworzenie Traktu Wielu Kultur - rosyjskiego, żydowskiego, luteriańskiego, których poznanie umożliwiają przewodniki wydane w 2011 roku przez Centrum Informacji Turystycznej.

²³ Przez gminę biegnie Szlak Braci Czeskich, a w wyremontowanym i przystosowanym poddaszu kościoła ewangelicko-reformowanego w Żelowie mieści się Muzeum – Ośrodek Dokumentacji Dziejów Braci Czeskich.

²⁴ Przyjęte uchwałą nr LV/679/18 Sejmiku Województwa Łódzkiego z dnia 28 sierpnia 2018 r. (Dz. Urz. WŁ z 28 września 2018 r., poz. 4915).

²⁵ Dz. U. z 2019 r. poz. 688.

²⁶ Przyjęte uchwałami Sejmiku Województwa Łódzkiego: na rok 2016 r. - nr XVIII/206/15 z dnia 27.11.2015 r. (Dz. Urz. WŁ z 4.01.2016 r., poz. 1); na rok 2017 - nr XXX/403/16 z dnia 29.11.16 r. (Dz. Urz. WŁ z 20.12.2016 r., poz. 5724), zmieniona uchwałą nr XXXVII/469/17 z dnia 28.04.2017 r. (Dz. Urz. WŁ z 19.05.2017 r., poz. 2602), na 2018 r. - XLV/562/17 z dnia 27 listopada 2017 r. (Dz. Urz. WŁ z 18.12.2017 r., poz. 5496) i na 2019 r. - nr LVI/696/18 z dnia 25 września 2018 r. (Dz. Urz. WŁ z 15.10.2019 r., poz. 5257).

(akta kontroli str. 164-167, 173-212)

1.3. Urząd prowadził systematyczny monitoring realizacji WPOnZ. Ocena stopnia jego realizacji prowadzona była głównie w oparciu o ustalone w programie wskaźniki monitorowania²⁷ i badanie ankietowe uzupełnione wywiadami przeprowadzonymi w samorządach (badaniem w 2017 r. objęto 177 samorządów gminnych województwa, a w 2018 r. 64 samorządów, w tym 72 ośrodki historyczne²⁸). Dodatkowo Biuro Planowania Przestrzennego Województwa Łódzkiego (dalej „BPPWŁ”) na bieżąco gromadziło dane o charakterze przestrzennym w układzie bazodanowym, niezbędne do sprawozdawczości z realizacji Programu.

Spośród zadań, dla których opracowano wskaźniki²⁹, największy postęp³⁰ (powyższej 100%) odnotowano m.in. w odniesieniu do: liczby muzeów (122,5%) i prowadzonych przez nie działań kulturalnych (122,2%) oraz liczby konkursów o regionie (133,3%). Dobrze rokującymi zadaniami³¹ były m.in. przeprowadzone rewitalizacje (90,3%), w tym w zabytków reprezentatywnych (90,2%) i rewaloryzacje w zabytkowych obiektach muzealnych (98,3%).

Dla zadania dotyczącego podejmowania działań na rzecz zachowania relikwów wielokulturowości regionu – mniejszości narodowych, nie określono wskaźników monitorowania. Analizy stopnia jego realizacji dokonywano przede wszystkim w oparciu o dane ankietowe, dane dostępne w publikowanych źródłach i wywiady przeprowadzane bezpośrednio w jednostkach samorządu terytorialnego³² poszczególnych szczebli, w tym w samorządowych instytucjach kultury. Stwierdzono, że wszystkie zadania nieobjęte wskaźnikiem były realizowane, lecz skala potrzeb w poszczególnych dziedzinach była różna i nieporównywalna. Najlepszy efekt osiągnięty został w przypadku zadań na rzecz kreowania różnorodności kulturowej³³.

(akta kontroli str. 10-11, 39-40, 213-273, 767-771)

1.4. W badanym okresie w Urzędzie sporządzono jedno sprawozdanie z realizacji Programu. Sprawozdanie to, sporządzone w grudniu 2018 r., obejmowało lata 2016-2017 i stosownie do dyspozycji określonej w art. 87 ust. 6 ustawy o ochronie zabytków, przedłożone zostało przez Zarząd Sejmikowi Województwa Łódzkiego³⁴ oraz przekazane Generalnemu Konserwatorowi Zabytków i Łódzkiemu Wojewódzkiemu Konserwatorowi Zabytków.

(akta kontroli str. 39, 207-219)

1.5. W wyniku analizy poprzedzającej sporządzenie sprawozdania z realizacji poprzednio obowiązującego Programu za lata 2012-2015, dla lat 2012-2013, jako główne problemy wskazano m.in.

- zbyt małą powierzchnię województwa objętą miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego, co skutkowało brakiem ochrony wielu cennych struktur przestrzennych w postaci stref ochrony konserwatorskiej;
- długotrwałą procedurę wpisu zabytkowych układów przestrzennych do rejestru zabytków;

²⁷ Podział na: brak realizacji, w trakcie realizacji, zrealizowane, zrealizowane powyżej zakładanego wskaźnika.

²⁸ Ankiety posiadały dwa wzory – jeden adresowany do ośrodków znajdujących się w sieci ośrodków historycznych, drugi dedykowany gminom. Odpowiedzi zawarte w ankietach były odmienne, wynikające ze specyfiki zmian, które zaszły w badanym okresie w danej jednostce.

²⁹ Zestawienie wartości wskaźników monitorowania wojewódzkiego programu opieki nad zabytkami w województwie łódzkim na lata 2016-2019 – stadium 2016-2017.

³⁰ Porównanie stanu osiągniętego w 2017 r. do stanu docelowego planowanego na 2019 r.

³¹ Stopień zaawansowania ponad 90%.

³² Dalej „jst”.

³³ Ilość związanych z tym, zarejestrowanych wydarzeń promujących wielokulturowość i walory dziedzictwa regionu.

³⁴ Uchwała nr 27/19 Zarządu Województwa Łódzkiego z dnia 9 stycznia 2019 r.

- niewystarczające, mimo tendencji wzrostowej, środki finansowe przeznaczone na cele związane z rewitalizacją i rewaloryzacją struktur oraz obiektów zabytkowych, w stosunku do potrzeb;
- zbyt małą liczbę przeprowadzonych rewitalizacji i rewaloryzacji terenów mieszkaniowych wymagających działań naprawczych.

Z oceny realizacji ww. Programu, wynikała konieczność kontynuowania przyjętych zadań. Jako zagadnienia zrealizowane w stopniu niewystarczającym wskazano także na: poprawę stanu zachowania zabytków, obejmowanie ochroną prawną wartościowych elementów dziedzictwa, podnoszenia świadomości społecznej w zakresie ochrony zabytków, a także konieczność konkretyzacji i koordynacji działań oraz priorytetyzacji i koncentracji zadań wskazanych w poprzednich Programach. Powyższe postulaty uwzględniono w Programie na lata 2016-2019, m.in. poprzez określenie działań priorytetowych – rewitalizację przestrzenną miast i wsi, wyznaczenie obszarów priorytetowych przewidzianych do rewitalizacji w poszczególnych ośrodkach, wyodrębnienie i przypisanie grupy konkretnych zadań poszczególnym ośrodkom terytorialnym.

(akta kontroli str. 211, 769)

Samorząd nie sporządził i nie przedstawił do zatwierdzenia Sejmikowi Województwa sprawozdania z realizacji Wojewódzkiego programu opieki nad zabytkami na lata 2012-2015, obejmującego swym zakresem cały okres programowania lub same lata 2014-2015. Po zakończeniu realizacji ww. Programu, dane sprawozdawcze całego, czteroletniego okresu, zawarte zostały w nowym Programie na lata 2016-2019 w formie zestawienia wartości wskaźników osiągniętych w roku 2015 w stosunku do wartości szacowanej na 2019 r.

Najniższe wskaźniki realizacji w 2015 r. do planu na 2019 r. oraz brak znaczącej poprawy w 2017 r.³⁵ stwierdzono m.in. w przypadku czterech zadań:

- liczba parków kulturowych: 2015 r. 4/41 (9,8%), 2017 r. 4/41 (9,8%);
- liczba powiatowych i gminnych programów opieki nad zabytkami zamieszczonych na stronach internetowych samorządów lokalnych 10/201 (5%); 2017 r. 26/201 (12,9%);
- liczba gminnych programów opieki nad zabytkami 40/177 (22,6%); 2017 r. 30/177 (16,9%);
- liczba powiatowych programów opieki nad zabytkami 4/24 (16,7%); 2017 r. 5/24 (20,8%).

Z kolei postęp w realizacji założeń programu stwierdzono w pięciu przypadkach:

- liczba zdigitalizowanych gminnych ewidencji zabytków: 2015 r. 17/149 (11,4%); 2017 r. 55/149 (36,9%);
- liczba pomników historii: 2015 r. 3/8 (37,5%); 2017 r. 4/8 (50%);
- liczba skansenów w których wykonano prace konserwatorskie: 2015 r. 4/10 (40%); 2017 r. 8/10 (80%);
- liczba muzeów posiadających zdigitalizowane zasoby ewidencyjne 32/87 (36,8%), stan na 2017 r. 47/87 (54%);
- liczba programów rewitalizacyjnych zamieszczonych na stronach internetowych samorządów lokalnych 5/50 (10%), stan na 2017 r. 47/50 (94%);

Zgodnie z wyjaśnieniem Wicemarszałka Zarządu Województwa Łódzkiego, głównymi problemami zdiagnozowanymi w ramach analizy wykonania Programu za lata 2016 – 2017 był niski stopień lub całkowity brak zaawansowania zadań w ww. grupie zadań ogólnych³⁶ na poziomie województwa oraz mocno

³⁵ Na podstawie sprawozdania z realizacji Programu na lata 2016-2017, stadium 2016-2017.

³⁶ M.in. opracowanie katalogów budownictwa regionalnego, stanowanie parków kulturowych, opracowywanie gminnych i powiatowych programów opieki nad zabytkami oraz ich udostępnianie na stronach internetowych, dygitalizacja wojewódzkich i gminnych ewidencji zabytków.

zróznicowany stopień realizacji zadań szczegółowych przypisanych 72 ośrodkom terytorialnym, w tym 16 wśród których znajdowały się zadania dedykowane dziedzictwu mniejszości narodowych³⁷ oraz całkowity brak postępu w siedmiu ośrodkach³⁸. Jednocześnie, w związku z faktem, iż prace nad Programem rozpoczęto w 2015 r., a sam Program opracowano na lata 2016 – 2019, jak wyjaśniono, trudno jednoznacznie ocenić czy ogólnie dostępne wyniki analiz wpływały na dalszą, niż objętą sprawozdaniem realizację programu. Przeprowadzenie takiej oceny możliwe będzie na etapie analiz za okres 2018 – 2019.

(akta kontroli str. 7-40, 212, 219, 767-780)

1.6. W celu popularyzowania dziedzictwa kulturowego oraz budowania lokalnej tożsamości mieszkańców, Samorząd m.in. w latach 2016-2017:

- obejmował patronatem cykliczne konkursy na najlepszą przestrzeń publiczną organizowane przez Towarzystwo Urbanistów Polskich w zakresie rewitalizacji i remontów;
- kontynuował prace na rzecz katalogów budownictwa regionalnego krajobrazów kulturowych dorzeczy Warty, Pilicy i Bzury poprzez wykonanie analiz eksperckich³⁹;
- prowadził na bieżąco aktualizację listy produktów tradycyjnych⁴⁰,
- obejmował patronatem Targi „Regiony Turystyczne na styku kultur” w Łodzi;
- wydawał publikacje o charakterze turystyczno-krajoznawczym;
- organizował konkursy promujące dziedzictwo kulturowe regionu, w tym współorganizował konkursy na najlepszą rozprawę habilitacyjną lub doktorską oraz najlepszą pracę magisterską lub dyplomową tematycznie związaną z województwem łódzkim,
- organizował spotkania i konferencję dotyczące problematyki rewitalizacji oraz wsparcia dla realizacji cyklicznych Konferencji Dyrektorów i Kustoszy Muzeów regionalnych w województwie⁴¹.

Dodatkowo, od 2017 r. Samorząd Województwa współorganizował obchody Europejskich Dni Dziedzictwa odbywające się pod patronatem NID⁴².

(akta kontroli str. 219)

W ramach promocji zrealizowanych w okresie wcześniejszym projektów związanych z dziedzictwem kulturowym mniejszości narodowych, m.in. włączono szlak Osady Braci Czeskich w system szlaków rowerowych województwa, który po przeprowadzeniu w 2011 r. renowacji i konserwacji oznakowania, jest promowany na targach turystycznych oraz różnego rodzaju wydarzeniach wystawienniczych

³⁷ M.in. wpisanie wielokulturowych tradycji Łodzi na Krajową Listę Niematerialnego Dziedzictwa, wpisanie układu przestrzennego Nowosolnej do rejestru zabytków, utworzenie parku kulturowego w obrębie „Traktu Wielu Kultur” w Piotrkowie Trybunalskim, przeprowadzenie prac konserwatorskich dawnego kościoła ewangelickiego Św. Trójcy w Tomaszowie Mazowieckim, rewaloryzacja synagogi w Osjakowie, remont plebanii augsburskiej w Podębicach oraz wykonanie studium historyczno-urbanistycznego miasta Zelowa, a także kontynuacja prac rewaloryzacyjnych dawnej dzielnicy żydowskiej w Żychlinie.

³⁸ Gminy: Oporów, Stryków, Piątek, Mieszkowice, Będów, Żytno, Majkowie.

³⁹ W związku z wprowadzeniem ustawy krajoznawczej, katalogi budownictwa regionalnego, których celem było rejestrowanie i dokumentowanie lokalnych form architektonicznych w regionie, stały się elementem audytu krajoznawczego.

⁴⁰ <https://www.lodzkie.pl/rolnictwo/produkty-tradycyjne-i-regionalne/lista-produkt%C3%B3w-tradycyjnych-województwa-%C5%82%C3%B3dzkiego>

⁴¹ M.in. Konferencja ProREVITA „Rewitalizacja Miast – w kierunku integracji procesów, mechanizmów i metod działania”; wizyta studyjna dla przedstawicieli europejskich regionów w sprawie rewitalizacji w związku z projektem europejskim pn. „Culture for cities and regions” realizowanego przez sieci EURO CITIES i ERRIN w programie Kreatywna Europa; Konferencje Dyrektorów i Kustoszy Muzeów Regionalnych realizowane od 2012 r. przez Łódzki Dom Kultury w partnerstwie z Centralnym Muzeum Włókiennictwa, Muzeum Sztuki w Łodzi, Muzeum Archeologicznym i Etnograficznym w Łodzi i innymi instytucjami kultury.

⁴² Realizacja zadań przypisana została do kompetencji Łódzkiego Domu Kultury - samorządowej instytucji kultury, zajmującej się koordynacją wydarzeń, prowadzącej kalendarium wydarzeń, działającej wspólnie z Muzeum Archeologicznym i Etnograficznym w Łodzi.

poprzez mapkę tematyczną. W 2012 r. wydano także mapkę tematyczną Pamiątki kultury żydowskiej regionu łódzkiego, poświęconą społeczności mojżeszowej. Zgodnie z wyjaśnieniem Wicemarszałka Zarządu Województwa Łódzkiego obie te publikacje są stale wznawiane.

(akta kontroli str. 7-38, 212, 219)

W wyniku realizacji Programu w latach 2016-2017, w 11⁴³ miejscowościach z sieci ośrodków historycznych na terenie województwa podejmowano działania prezentujące historię różnych mniejszości narodowych. Łącznie zrealizowano 113 inicjatyw i wydarzeń, w tym m.in:

- organizowany w Łodzi: Festiwal Łódź Czterech Kultur; Dni Pamięci Ofiar Holokaustu; Europejskie Dni Pamięci o Sprawiedliwych; „Kolory Prawosławia” – wydarzenia towarzyszące wystawie;
- wystawy: LODZER MISZMASZ czyli opowieści o żydowskiej Łodzi; „Dziedzictwo dwóch kultur. Kolekcja rodziny Poznańskich z Muzeum Polskiego w Rapperswilu” – wystawa w Muzeum Miasta Pabianic; Dzień judaizmu w Sieradzu – wystawa poświęcona żydowskim dzieciom, które przeżyły Holocaust; „Zelów – dziedzictwo i pamięć”; wystawa fotograficzna ilustrująca nekropolie Gminy Zelów;
- wykłady: seminarium „Cmentarze – milczący świadkowie historii. Cmentarze ewangelickie woj. łódzkiego: historia, inwentaryzacja, renowacja”; „Damy z portretów. O portretach Teresy Silberstein i Izy Marii” w Muzeum Miasta Pabianic; konferencja popularno-naukowa w Zelowie „Jan Amos Komeński – pedagog i duchowny Braci Czeskich”.
- wycieczki: spacer „Śladami Łodzi żydowskiej” czy „Trakt Wielu Kultur”; spacer szlakiem piotrkowskich świątyń prawosławnych w Piotrkowie Trybunalskim; zwiedzanie Kościoła Ewangelicko-Augsburskiego w Piotrkowie Trybunalskim.
- spotkania: „Wiele kultur, wiele smaków”; „Spotkania na Trakcie” – piotrkowskie spotkanie z kulturą żydowską; Piotrków w trzech zaborach; Ogólne Zebranie w Zelowie członków Stowarzyszenia Czechów w Polsce, a także liczne projekcje filmów i spotkania promocyjne książek.
- inne, w tym koncerty muzyczne jak np.: „Niedziela z muzyką u Świętego Mateusza” – cykl koncertów w parafii ewangelicko-augsburskiej pw. Św. Mateusza; Spotkanie z muzyką rosyjską w Opocznie; Koncerty w Kościele Ewangelicko-Augsburskim św. Piotra i św. Pawła w Pabianicach.

Najwięcej działań, związanych z promocją wielokulturowości zarówno o charakterze międzynarodowym, jak i lokalnym, prowadziło Centrum Dialogu im. Marka Edelmana⁴⁴, którego celem było popularyzowanie wielokulturowego i wieloletniego dziedzictwa Łodzi ze szczególnym uwzględnieniem kultury żydowskiej oraz innych kultur mających wpływ na rozwój miasta.

(akta kontroli str. 219)

1.7. W badanym okresie pod nadzorem Samorządu funkcjonowały dwa muzea, które były w posiadaniu zabytków stanowiących dziedzictwo kulturowe mniejszości narodowych: Muzeum Sztuki w Łodzi⁴⁵ oraz Muzeum Archeologiczne i Etnograficzne w Łodzi.

(akta kontroli str. 9-13)

⁴³ Odwoływano się do historii mniejszości żydowskiej w Aleksandrowie Łódzkim, Łodzi, Pabianicach, radomsku, Sieradzu, Tomaszowie Mazowieckim, Wieluniu, Zgierzu; mniejszości romskiej – w Aleksandrowie Łódzkim i Łodzi; mniejszości niemieckiej w Łodzi, Pabianicach i Zgierzu; mniejszości rosyjskiej w Łodzi; oraz mniejszości ormiańskiej i greckiej w Piotrkowie Trybunalskim i czeskiej w Zelowie.

⁴⁴ Instytucja kultury Miasta Łodzi utworzona uchwałą nr LXXXIII/1754/14 Rady Miejskiej w Łodzi z dnia 9 kwietnia 2014 r.

⁴⁵ Instytucja Kultury współprowadzona przez Ministerstwo Kultury oraz Samorząd Województwa Łódzkiego.

Muzeum Sztuki nie posiadało wyodrębnionej kolekcji, która odnosiłaby się do dziedzictwa kulturowego mniejszości narodowych lub pojedynczych dzieł intencjonalnie kolekcjonowanych z tym założeniem. Dyrektor Muzeum wskazała, że Muzeum gromadzi i przechowuje zabytki ze szczególnym uwzględnieniem dzieł sztuki nowoczesnej, polskiej i obcej. Nadmieniała, że tożsamość kulturowa wielu twórców związanych ze sztuką nowoczesną XX i XXI wieku nie jest jednoznaczna i często ma charakter ponadnarodowy, a charakter tożsamości narodowej i etnicznej artystów nie jest łatwy do określenia. Jako niebudzące wątpliwości w tym zakresie wskazano osiem dzieł przedstawicieli grupy Jung Idysz⁴⁶ (obrazy, grafiki, rysunki), z których pięć było w badanym okresie wystawianych⁴⁷. Muzeum jest także w posiadaniu prac artystów pochodzenia żydowskiego, które jednak z uwagi na swój charakter lub podjęty temat nie posiadają cech wprost pozwalających je identyfikować jako nawiązujących do dziedzictwa kulturowego mniejszości narodowych, w tym trzech dzieł rzemiosła artystycznego – blach mosiężnych⁴⁸, nieekspozowanych w badanym okresie oraz 20 obrazów, z których 17 było wystawianych⁴⁹. Powyższe muzealia w latach 2016 – 2019, z dwoma wyjątkami polegającymi na pracach konserwatorskich i wymianie ram (289 zł⁵⁰), nie były poddawane pracom konserwatorskim, bądź renowacji poza standardowym przygotowaniem do ekspozycji.

(akta kontroli str. 107-116)

Muzeum Archeologiczne i Etnograficzne w Łodzi było w posiadaniu znaczącej liczby zabytków stanowiących dziedzictwo kulturowe mniejszości narodowych, w tym m.in.:

- strojów, biżuterii i tkanin ludowych (ponad 200 zabytków ukraińskich, sześć zabytków litewskich, pięć białoruskich), wystawianych w latach 2017-2017 w Muzeach w Opcznie, Piotrkowie Trybunalskim oraz radomsku w ramach wystawy „Wyróżnieni strojem, Huculszczyzna – tradycja i współczesność” oraz w wydanej w 2012 r. przez Muzeum książce o tym samym tytule;
- zabytków z działu gospodarstwa i przemysłu wiejskiego, w tym m.in. około 336 z nekropolii żydowskiej w Lutomiarsku (kłodki i klucze), siedem z terenu Wileńszczyzny (m.in. warsztat tkacki, szczotka i trzepaczka do lnu); 20 z terenu Polesia i Wołynia, obecnie Białorusi i Ukrainy (m.in. kosze, jarzmo, kosz na ryby). Zabytki te nie stanowiły wyodrębnionej kolekcji. Muzealia rybackie były pojedynczo wystawiane w Łęczyckiej Zagrodzie Chłopskiej w Kwiatkówku w latach 2017-2018 na wystawie „Jak dawniej ryby łowiono”;
- niestanowiących wyodrębnionej kolekcji zabytków gromadzonych przez Dział Kultur Miejskich i związanych ze społecznością żydowską, niemiecką oraz rosyjską. Część kolekcji judaików i zabytków mniejszości niemieckiej została w 2017 r. wypożyczona na stałą wystawę „Na wspólnym podwórku – łódzki tygiel kultury i wyznań” do Muzeum Miasta Łodzi;
- zabytków numizmatycznych, w tym mniejszości niemieckiej (ok. 16 żetonów kościelnych chórów śpiewaczy z Łodzi oraz ok. 34 plakiety i odznaczenia

⁴⁶ Grupa działająca w Łodzi w latach 1919-1921, zrzeszająca twórców wyłącznie pochodzenia żydowskiego. Wśród artystów związanych z tą grupą, których prace znajdują się w Muzeum, można wskazać: Jankiela Adlera, Marka Szwarca, Wincentego Braunera, Henryka Barczyńskiego oraz Henryka Berlewiego.

⁴⁷ Wystawy m.in. w Muzeum Sztuki w Łodzi w latach 2014-2018, w Muzeum Miasta Łodzi w 2019 r. Museum fur Gegenwart w Berlinie w 2018 r., Von der Heydt Museum w 2018 r.

⁴⁸ Kahane Joachim.

⁴⁹ Ekspozycje stałe we wnętrzach Muzeum Sztuki w Łodzi – Muzeum Palacu Herbsta, lub Muzeum Miasta Łodzi, oraz wystawy "Bracia Hirszenbergowie" w Muzeum Miasta Łodzi w okresie 24.11.2016 - 5.03.2017 r. oraz w Żydowskim Instytucie Historycznym w okresie od 23.03.2017 r. do 4.06.2017 r.; „Jak to widzisz” w Muzeum Pałac Herbsta w okresie od 7.12.2018 r. do 31.03.2019 r.

⁵⁰ Koszt wymiany jednej ramy do obrazu Leona Hirszenberga „dziewczyna z kotem”. Koszt drugiej ramy został pokryty przez stronę wypożyczającą – Muzeum Miasta Łodzi, bez określania kosztów.

sportowe klubu Union), mniejszości żydowskiej (przypinka żydowskiego klubu sportowego Gniazdo z Ozorkowa, ok. 48 monet i 10 banknotów Getta Łódzkiego). Muzealia te stanowiły częściowo wyodrębnioną kolekcję prezentowaną na wystawie stałej „Pieniądz Getta Łódzkiego”.

W latach 2016-2019, ww. muzealia nie były poddawane zabiegom konserwacyjnym.
(akta kontroli str. 117-122)

1.8. Samorząd Województwa, zgodnie z art. 71 ust. 2 ustawy o ochronie zabytków, ponosił w latach 2016-2019 wydatki na zadania związane z odbudową, utrzymaniem i zabezpieczeniem zabytków mniejszości narodowych, w tym także stanowiących dziedzictwo kulturowe mniejszości narodowych.

W badanym okresie na odbudowę, utrzymanie i zabezpieczenie zabytków nad którymi zarząd sprawował Zarząd Nieruchomości Województwa Łódzkiego (dalej „ZNW”), wydatkowano⁵¹ łącznie 973,2 tys. zł⁵², tj. 0,04 % wydatków Samorządu w tym okresie⁵³. Wydatki na rzecz zabytków stanowiących dziedzictwo kulturowe mniejszości narodowych wyniosły łącznie 631,8 tys. zł⁵⁴ i stanowiły odpowiednio 0,03% łącznej kwoty wydatków. Dodatkowo w okresie wcześniejszym (lata 2008-2012) wydatkowano 12.043,6 tys. zł na prace remontowo-budowlane przy willi miejskiej w dawnym pasażu Meyera w Łodzi.

Wydatki na utrzymanie, odbudowę, zabezpieczenie zabytków ponosiły także instytucje kultury województwa łódzkiego wydatkując w badanym okresie ogółem kwotę 32.995,4 tys. zł⁵⁵, w tym na rzecz zabytków stanowiących dziedzictwo kulturowe mniejszości narodowych ogółem 13.224,2 tys. zł.

(akta kontroli str. 73-83)

W badanym okresie Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego odrzuciło (w związku z nieotrzymaniem wymaganej liczby punktów, klasyfikujących projekt do otrzymania dotacji) cztery – dotyczące m.in. prac przy zabytkach stanowiących dziedzictwo kulturowe mniejszości narodowych - wnioski złożone w badanym okresie przez Muzeum Sztuki w Łodzi o dofinansowanie w programie dotyczącym ochrony zabytków. Wnioski te dotyczyły poniższych zadań⁵⁶:

- „Rozbudowa i modernizacja elektronicznych systemów zabezpieczeń w Muzeum Pałac Herbsta – wniosek złożony na 2016 r. na kwotę 340 tys. zł (ok. 50% kosztów zadania);
- „Muzeum Pałac Herbsta w Łodzi, 2 poł XIX w., prace konserwatorskie i restauratorskie Sali Balowej I etap 2016” – wnioskowana na 2017 r. kwota 270 tys. zł (100% kosztów zadania);
- „Muzeum Sztuki w Łodzi – Pałac Herbsta, 2 poł. XIX w., prace konserwatorskie i restauratorskie Sali Balowej klatki schodowej, antresoli, schowku, łącznika” – wniosek na 2018 r. na kwotę 417,5 tys. zł (ok. 75% kosztów zadania);

⁵¹ Wydatki poniesione na zabytki wpisane do wojewódzkiej ewidencji zabytków i do rejestru zabytków, którymi zarządza Zarząd Nieruchomości Województwa Łódzkiego.

⁵² 135,98 tys. zł w 2016 r., 221,2 tys. zł w 2017 r., 610,4 tys. zł w 2018 r. i 5,7 tys. zł w 2019 r. (do 30.04).

⁵³ Dane według sprawozdań budżetowych: 646.370,3 tys. zł w 2016 r., 646.076,1 tys. zł w 2017 r., 803.469,1 tys. zł w 2018 r. i 231.580,4 tys. zł w 2019 r. (30 kwiecień).

⁵⁴ 23,4 tys. zł w 2016 r., 24,4 tys. zł w 2017 r., 578,3 tys. zł w 2018 r. i 5,7 tys. zł w 2019 r. (do 30.04).

⁵⁵ W tym: 1.949,6 tys. zł w 2016 r. na remonty w: Teatrze Wielkim w Łodzi (1.122,1 tys. zł), Łódzkim Domu Kultury (81,5 tys. zł), Muzeum Archeologicznym i Etnograficznym w Łodzi (205,1 tys. zł); Muzeum Sztuki w Łodzi (540,8 tys. zł, w tym 71,6 tys. zł z POiŚ i 20,7 tys. zł z WFOŚiGW);

5.646,9 tys. zł w 2017 r. na remonty w: Teatrze Wielkim w Łodzi (741,2 tys. zł), Łódzkim Domu Kultury (503,2 tys. zł, w tym 317,8 tys. zł z RPO WŁ), Muzeum Archeologicznym i Etnograficznym w Łodzi (778,3 tys. zł) i Muzeum Sztuki w Łodzi (3.624,2 tys. zł, w tym 2.592,4 tys. zł z POiŚ i 34,8 tys. zł z WFOŚiGW);

24.537,8 tys. zł w 2018 r. na remonty w: Teatrze Wielkim w Łodzi (462,9 tys. zł), Łódzkim Domu Kultury (11.319 tys. zł, w tym 6.134,99 tys. zł z RPO WŁ), Muzeum Archeologicznym i Etnograficznym (3.696,7 tys. zł, w tym 3.485,3 tys. zł z POiŚ) i Muzeum Sztuki (9.059,2 tys. zł, w tym 6.730,1 tys. zł z POiŚ);

861,1 tys. zł w 2019 r. (do 30.04) na remont w Muzeum Archeologicznym i Etnograficznym w Łodzi.

⁵⁶ W ramach Programu Ochrona zabytków odpowiednio na lata 2016, 2017, 2018 i 2019.

- „Muzeum Sztuki w Łodzi – Pałac Herbsta, 2 poł. XIX w., prace konserwatorskie i restauratorskie Sali Balowej klatki schodowej, antresoli, schowku, łącznika” – wniosek na 2019 r. na kwotę 417.5 tys. zł (ok. 75% kosztów zadania)
(akta kontroli str. 167-170)

1.9. Zasady i tryb udzielania dotacji na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytkach wpisanych do rejestru zabytków województwa łódzkiego określone były w regulaminach stanowiących załączniki do uchwał Sejmiku Województwa Łódzkiego: nr XXXII/629/12 z dnia 18 grudnia 2012 r.⁵⁷ oraz nr II/36/18 z dnia 18 grudnia 2018 r.⁵⁸.

Na podstawie ww. regulaminów, Zarząd co roku podejmował uchwałę ogłaszając konkurs na udzielenie dotacji, wskazując na podmioty uprawnione do składania wniosków oraz rodzaj zadań, wysokość przyznanych środków finansowych na realizację zadań wyłonionych w konkursie, zasady składania wniosków oraz terminy, tryb i kryteria stosowane przy dokonywaniu wyboru wniosków.

W latach 2016-2018 wnioski o przyznanie dotacji rozpatrywano w oparciu o takie kryteria, jak: znaczenie zabytku dla województwa łódzkiego, konieczność prac z uwagi na zachowanie zabytku, dostępność zabytku na potrzeby społeczne, turystyczne i kulturalne, zaangażowanie finansowe wnioskodawcy, zaangażowanie w pozyskiwaniu innych źródeł finansowych, kontynuacja prac przy zabytku, zgodność wniosku z priorytetem na dany rok, wpis obiektu do gminnej ewidencji zabytków, lokalizacja na terenie objętym miejscowym planem zagospodarowania przestrzennego. W 2019 r. z uwagi na zmianę regulaminu udzielania dotacji, punktowane kryteria rozpatrywania wniosków o przyznanie dotacji obejmowały w szczególności: znaczenie zabytku dla województwa, konieczność prac z uwagi na zachowanie zabytku, zaangażowanie finansowe wnioskodawcy, zaangażowanie w pozyskiwaniu innych źródeł finansowych oraz kontynuacja prac przy zabytku.

(akta kontroli str. 274-329, 792-834)

Analiza ośmiu postępowań dotyczących przyznania dotacji na prace przy zabytkach stanowiących dziedzictwo kulturowe mniejszości narodowych na łączną kwotę⁵⁹ 452,2 tys. zł (3,4% łącznej kwoty dotacji udzielonych w badanym okresie) wykazała, że we wszystkich przypadkach beneficjentom przyznano środki w kwocie od 10% do 25% niższej niż wnioskowana⁶⁰. Wyjaśniając obniżenie kwot udzielonych dotacji Wicemarszałek Zarządu Województwa Łódzkiego wskazał na autonomię Komisji w określaniu wysokości przyznanej dotacji oraz na dotychczasowe doświadczenia przy realizacji konkursów wskazujące, że środki finansowe przeznaczone na powyższy cel, mimo że wysokie, zawsze są niewystarczające w stosunku do potrzeb (ponad połowa wniosków corocznie pozostaje bez dofinansowania).

(akta kontroli str. 81-82, 330-771, 792-834)

Ustalone w ogłoszeniach o konkursach zasady przyznawania i wykorzystania dotacji zgodne były z celami, założeniami i zasadami określonymi w regulaminach udzielania dotacji, m.in. w zakresie kryteriów jakie winien spełniać zabytek (wpis do rejestru zabytków województwa łódzkiego oraz jego stała lokalizacja w granicach administracyjnych województwa łódzkiego), przedmiotu wydatków, na jakie mogły być przeznaczone środki z dotacji oraz zasad przyznawania dotacji.

We wszystkich przypadkach wyboru kontrolowanych projektów oraz podpisania umów dokonano w sposób zgodny z prawem i założeniami programu, a kryteria wyboru były zgodne z celami i założeniami i zasadami określonymi w uchwałach podjętych na podstawie art. 81 ust. 1 ustawy o ochronie zabytków.

⁵⁷ Dz. Urz. Wł z dnia 14.02.2013 r. poz. 874.

⁵⁸ Dz. Urz. Wł z dnia 08.01.2019 r., poz. 65.

⁵⁹ Dotacje przyznane w 2019 r. do dnia 10 lipca 2017 r. nie zostały wypłacone.

⁶⁰ Na podstawie upoważnienia zawartego w ww. regulaminach, zgodnie z którym kwota przyznanej dotacji w stosunku do wnioskowanej mogła ulec obniżeniu maksymalnie o 25%.

Po podsumowaniu punktacji Komisja opracowywała zbiorczą listę rankingową na podstawie której, uwzględniając posiadane środki finansowe, zdecydowała o pozytywnym zaopiniowaniu wskazanych wniosków, proponując kwotę dotacji.

W badanej próbie Urząd przekazywał środki finansowe w terminie określonym w umowach, a kwoty niewykorzystane (łącznie 13 tys. zł) beneficjenci zwrócili w wyznaczonym terminie. Urząd nie korzystał z uprawnień kontrolnych wobec beneficjentów, jedynie informując ich pisemnie, że kontrola prawidłowości wykonania zadania publicznego przez Województwo Łódzkie może być przeprowadzona w okresie 5 lat, licząc od początku roku następującego po roku, w którym beneficjent zrealizował zadanie.

Beneficjenci składali sprawozdania końcowe w terminach określonych w zawartych umowach, a Urząd, w wyniku analizy treści sprawozdań wraz z załączoną do nich dokumentacją (m.in. kosztorysami powykonawczymi, protokołami odbiorów, umowami zawierającymi na wykonanie przedmiotu finansowania, dokumentami księgowymi i potwierdzeniami przelewów) dokonywał oceny prawidłowości realizacji zadań, w tym ich rzeczowego zakresu. W badanej próbie nie stwierdzono przypadków wykorzystania dotacji niezgodnie z umową. Uzyskane efekty dotowanych zadań, z uwagi na charakter poszczególnych prac, przyczyniły się do zachowania dziedzictwa kulturowego mniejszości narodowych.

(akta kontroli str. 81-82, 330-771, 792-834)

1.10. Na podstawie art. 81 i 82 ustawy o ochronie zabytków, w latach 2016-2019⁶¹ Samorząd Województwa udzielił w badanym okresie 270 dotacji na dofinansowanie prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych przy zabytkach wpisanych do rejestru zabytków województwa łódzkiego na łączną kwotę 13.327,5 tys. zł (odpowiednio: 2.000 tys. zł w 2016 r., 1.327,5 tys. zł w 2017 r., 5.000 tys. zł w 2018 r. i 5.000 tys. zł w 2019 r.). Kwoty przeznaczone dla ośmiu, trzech, jedenastu i ośmiu beneficjentów na prace przy zabytkach stanowiących dziedzictwo kulturowe mniejszości narodowych wynosiły odpowiednio: 314,8 tys. zł w 2016 r., 75,8 tys. zł w 2017 r., 606,7 tys. zł w 2018 r. i 504,5 tys. zł w 2019 r. i stanowiły 15,7%, 5,7%, 12,1% i 10,1% łącznej kwoty przyznanych dotacji.

Kwota wykorzystana przez beneficjentów wynosiła w latach 2016-2018 odpowiednio: 204,3 tys. zł, 75,6 tys. zł, 487,4 tys. zł. W ww. okresie beneficjenci nie wykorzystali środków w wysokości 110,5 tys. zł w 2016 r. (97,5 tys. zł tytułem odstąpienia od realizacji umowy lub rezygnacji przed podpisaniem umowy oraz 12,9 tys. zł zwrotu niewykorzystanej części dotacji) i 119,3 tys. zł w 2018 r. (119,3 tys. zł z powodu odstąpienia od realizacji umowy lub rezygnacji przed podpisaniem umowy oraz 8,58 zł zwrotu niewykorzystanej części dotacji).

(akta kontroli str. 80-83, 646-725)

1.11. Poza udzielaniem dotacji na realizację prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych przy zabytkach, Samorząd nie realizował innych własnych programów dotyczących bezpośrednio ochrony materialnego dziedzictwa kulturowego.

(akta kontroli str. 83)

1.12. W latach 2016-2019 w Urzędzie nie organizowano w ramach RPO WŁ konkursów dedykowanych bezpośrednio pracom konserwatorskim, restauratorskim lub robotom budowlanym przy zabytkach wpisanych do rejestru zabytków lub znajdujących się w gminnej ewidencji zabytków. Projekty takie mogły być pośrednio objęte wsparciem w działaniu VI.1.2 „Dziedzictwo kulturowe i infrastruktura kultury”, którego szczegółowym celem działania było zwiększenie wykorzystania walorów przyrodniczych i kulturowych województwa łódzkiego dla rozwoju gospodarki

⁶¹ Dla lat 2016-2018 r. – wykonanie dotacji na dzień 31 grudnia. Dla 2019 r. stan na dzień 30 kwietnia dotyczący przyznanych kwot dotacji.

turystycznej. W ramach ww. działania w badanym okresie ogłoszono dwa konkursy⁶² na prace przy zabytkach nieruchomości wpisanych do rejestru zabytków niezbędne do zachowania pełnionych przez nie funkcji kulturalnych lub do nadania im takich funkcji⁶³ (typ 1), a także w obiektach instytucji kultury⁶⁴ (w tym także na zakup wyposażenia), a zatem także przy zabytkach wpisanych do gminnej ewidencji zabytków, gdy stanowią taki obiekt (typ 2). W regulaminach tych konkursów nie zawarto jednak informacji dotyczących bezpośrednio zabytków stanowiących dziedzictwo kulturowe mniejszości narodowych.

(akta kontroli str. 835-1107)

W wyniku konkursów udzielono wsparcia finansowego ogółem 20 projektom na kwotę ogółem 71.590,1 tys. zł⁶⁵. W ramach tej kwoty, 51.973,5 tys. zł przeznaczono na dofinansowanie prac przy 11 zabytkach⁶⁶ (w tym 6.738 tys. zł, tj. 13% kwoty ogółem na rzecz dwóch zabytków⁶⁷ stanowiących dziedzictwo kulturowe mniejszości narodowych⁶⁸). W wyniku zadań realizowanych w trybie pozakonkursowym (poddziałanie V.1.1 ZIT⁶⁹) dofinansowanie w wysokości 63.129,7 tys. zł przyznano ośmiu projektom, w tym czterem na kwotę 24.838,4 tys. zł dotyczącym prac przy obiektach zabytkowych, z których jeden stanowił dziedzictwo kulturowe mniejszości narodowej⁷⁰.

(akta kontroli str. 1106-1107)

Analiza wskazanych powyżej dwóch konkursowych dofinansowań zabytków stanowiących dziedzictwo kulturowe mniejszości narodowych w kwocie ogółem 6.738 tys. zł, wykazała, że założenia konkursów były zgodne z Szczegółowym Opisem Osi Priorytetowych RPO WŁ. Dotacje udzielone w trybie określonym w Regulaminach, po dokonaniu weryfikacji formalnej i merytorycznej terminowo złożonych wniosków o dofinansowanie (wraz z korektami). Merytorycznej ocenie poddano m.in. wykonalność techniczną/technologiczną i finansową/ekonomiczną projektu, wykonalność instytucjonalną, realność wskaźników, trwałość projektu oraz zgodność z Programem Rozwoju Kultury Województwa Łódzkiego na lata 2014-2020.

Podpisane z beneficjentami umowy dofinansowania zawierały postanowienia wymagane obowiązującym prawem oraz założeniami programu, dotyczące m.in. obowiązków stron, wskaźników i sprawozdawczości, terminów i zasad

⁶² Uchwała nr 592/16 Zarządu Województwa Łódzkiego z dnia 25 maja 2016 r. w sprawie przyjęcia Regulaminu Konkursu zamkniętego dla naboru nr RPLD.06.01.02-IZ.00-10-001/16 wniosków o dofinansowanie projektów w ramach Osi priorytetowej VI, Działania VI.1, Poddziałania VI.1.2 Dziedzictwo kulturowe i infrastruktura kultury w ramach RPO WŁ na lata 2014-2020, ze zmianami oraz uchwała nr 889/17 Zarządu Województwa Łódzkiego z dnia 4 lipca 2017 r. w sprawie przyjęcia Regulaminu Konkursu zamkniętego dla naboru nr RPLD.06.01.02-IZ.00-10-001/17 wniosków o dofinansowanie projektów w ramach ww. poddziałania, ze zmianami.

⁶³ Możliwa była odbudowa części zabytku, obejmująca maksymalnie 30% kubatury stanu docelowego budynku.

⁶⁴ Z wyłączeniem budowy nowego budynku w określonym miejscu oraz odbudowy.

⁶⁵ Wartość dofinansowania ustalona na podstawie zawartych i obowiązujących umów i aneksów wg. stanu na dzień 21 lipca 2019 r.

⁶⁶ Na podstawie wskaźnika produktu „Liczba zabytków nieruchomości objętych wsparciem” wykazany w projekcie.

⁶⁷ Umowa z dnia 09.12.2016 r. z Miastem Skierniewice na realizację zadania pn. „Remont i adaptacja budynku na potrzeby Muzeum Historycznego w Skierniewicach” (z aneksami) oraz umowa zawarta w dniu 27.07.2018 z Parafią Ewangelicko-Augsburską św. Piotra i św. Pawła w Pabianicach na zadanie pn. „Podniesienie standardów obiektu zabytkowego i poprawa dostępu do usług wraz z modernizacją i renowacją budynku Kaplicy Kindlerów przy cmentarzu ewangelickim w Pabianicach, jako elementu szlaku kulturowego” (z aneksami).

⁶⁸ Na podstawie wykazu Łódzkiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków obiektów wpisanych wg. stanu na dzień 01.07.2019 r. do rejestru zabytków nieruchomości, zlokalizowanych na terenie województwa łódzkiego, związanych z mniejszościami narodowymi.

⁶⁹ Zintegrowane Inwestycje Terytorialne – mechanizm, za pomocą którego partnerstwa JST, miast i obszarów powiązanych z nimi funkcjonalnie (miasto i samorządy znajdujące się w jego oddziaływaniu), na podstawie przyjętej wspólnie strategii, wdrażają wspólne przedsięwzięcia, łączące działania finansowane z EFRR i EFS.

⁷⁰ Umowa zawarta w dniu 26 kwietnia 2018 r. z Muzeum Kinematografii w Łodzi na kwotę 5.070,8 tys. zł z przeznaczeniem na realizację zadania pn. „Zwiększenie dostępności dorobku polskiej kinematografii poprzez zachowanie zabytkowej infrastruktury Pałacu Scheiblera” (z aneksami).

przekazywania dofinansowania i składania wniosków o płatność czy skutków stwierdzonych w toku analiz nieprawidłowości. W jednym z badanych projektów, z uwagi na etap prac, beneficjent składał jedynie wnioski o płatność mające charakter sprawozdawczy, w związku z czym do dnia przeprowadzenia kontroli (tj. do 17 lipca 2019 r.) Urząd nie przekazał mu żadnych środków finansowych. W drugim projekcie, przekazano dofinansowanie⁷¹ w łącznej kwocie 4.531,4 tys. zł. Środki wypłacane były w formie refundacji w transzach po złożeniu przez Beneficjenta wniosku o płatność, wraz z kompletem dokumentów potwierdzających dokonany wydatek. Kontrole postępowania o udzielenie zamówienia publicznego przeprowadzone w kwietniu 2017 r. i grudniu 2018 r. w przypadku jednego z badanych projektów⁷² przez pracowników Urzędu, nie wykazały nieprawidłowości, o których mowa w art. 2 pkt 36 rozporządzenia 1303/2013⁷³.

(akta kontroli str. 835-2037)

1.13. W latach 2016-2019 do Urzędu nie wpłynęły skargi lub wnioski dotyczące obiektów stanowiących dziedzictwo kulturowe mniejszości narodowych znajdujących się na terenie województwa łódzkiego.

(akta kontroli str. 764-771)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następującą nieprawidłowość

Wbrew wymogom określonym w art. 87 ust. 5 ustawy o ochronie zabytków, Zarząd Województwa Łódzkiego nie sporządził i nie przedstawił Sejmikowi Województwa do zatwierdzenia sprawozdania z realizacji Wojewódzkiego Programu Opieki nad Zabytkami na lata 2012-2015, obejmującego swym zakresem cały okres programowania lub same lata 2014-2015, a sprawozdanie z realizacji Wojewódzkiego Programu Opieki nad Zabytkami na lata 2016-2019, dotyczące lat 2016-2017, przedłożone zostało przez Zarząd Województwa Łódzkiego Sejmikowi dopiero w styczniu 2019 r., tj. ponad rok od zakończenia okresu sprawozdawczego. Stanowiło to naruszenie art. 87 ust. 5 ustawy o ochronie zabytków, zgodnie z którym sprawozdania z realizacji gminnego programu opieki nad zabytkami winny być sporządzane i przedstawiane sejmikowi województwa co dwa lata.

Z wyjaśnień Wicemarszałka Zarządu Województwa Łódzkiego wynika, że dane sprawozdawcze dotyczące etapu 2014-2015 zawarte zostały w części diagnostycznej nowej edycji Programu, co wynikało z wewnętrznych ustaleń Urzędu. Odnośnie terminu sporządzenia Sprawozdania za lata 2016-2017 Wicemarszałek wyjaśnił, że BPPWŁ przekazało sprawozdanie zgodnie z harmonogramem realizacji zadania, ustalonym w Ramowym planie pracy Biura, a zaplanowany w nim cykl opracowania sprawozdania wynikał z szacowanej czasochłonności pozyskania szczegółowych informacji źródłowych, ich analizy, przetworzenia i opracowania w formie wynikowej, przy uwzględnieniu, że dla części zagadnień pełne dane (dotyczące m.in. wpisów do rejestru zabytków, działań związanych z opracowaniem, zatwierdzaniem, digitalizacją i upublicznianiem gminnej ewidencji zabytków, gminnych i powiatowych programów opieki nad zabytkami, wydarzeń kulturalnych o wymiarze promocyjnym) były dostępne dopiero w roku następnym, tj. 2018. Ponadto, jak wyjaśniła Dyrektorka Departamentu Kultury i

⁷¹ Po uwzględnionym zwrocie środków w kwocie 32,3 tys. zł.

⁷² Umowa z dnia 9 grudnia 2016 r.

⁷³ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) Nr 1303/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r. ustanawiające wspólne przepisy dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego, Funduszu Spójności, Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich oraz Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego oraz ustanawiające przepisy ogólne dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego, Funduszu Spójności i Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego oraz uchylające rozporządzenie Rady (WE) nr 1083/2006 (Dz.U.UE.L.2013.347.320 ze zm.).

Edukacji Urzędu, późniejszy termin sporządzenia sprawozdania miał charakter jednorazowy (poprzednie sprawozdania opracowywane były pół roku wcześniej) i spowodowany był także zmianami kadrowymi oraz zmianami oprogramowania w BPPWŁ. Dyrektor Departamentu zapowiedziała także opracowanie kolejnego Sprawozdania za lata 2016-2019 w połowie 2020 r. oraz wskazała, że Departament we współpracy w BPPWŁ zakłada utrzymać wyodrębnioną sprawozdawczość opracowywaną w cyklu dwuletnim.

(akta kontroli str. 212-218, 767-780)

OCENA CZĄSTKOWA

Samorząd Województwa Łódzkiego w badanym okresie prawidłowo realizował obowiązek ochrony materialnego dziedzictwa kulturowego, obejmując ochroną także dziedzictwo kulturowe mniejszości narodowych. Przygotowując Wojewódzki Program Opieki nad Zabytkami, z uwagi na brak obowiązku prowadzenia własnej ewidencji, zasięgał informacji od podmiotów zewnętrznych, w tym Miejskiego Konserwatora Zabytków. Realizując Program oraz diagnozując problemy w jego realizacji, uwzględniano ochronę zabytków ogółem, w tym także ochronę zabytków stanowiących dziedzictwo kulturowe mniejszości narodowych. Samorząd posiadał także opracowane inne dokumenty strategiczne i programowe, które odnosiły się, zgodnie z obowiązującymi wymogami prawnymi, do ochrony dziedzictwa kulturowego ogółem, ale także, dodatkowo w części wskazywały na odrębny aspekt dziedzictwa kulturowego mniejszości narodowych. Środki na ochronę materialnego dziedzictwa kulturowego mniejszości narodowych, pomimo iż nie zaspokajały w pełni potrzeb, były w badanym okresie ustalane adekwatnie do możliwości finansowych Samorządu, a ich wydatkowanie było prawidłowe. Kontrola wykazała jednak, że przy sporządzaniu Sprawozdań za lata 2014-2015 i 2016-2017 z realizacji Programów nie dotrzymano terminu określonego w art. 87 ust. 5 ustawy o ochronie zabytków.

OBSZAR

2. Współpraca przy realizacji działań i celów ochrony materialnego dziedzictwa kulturowego mniejszości narodowych.

Opis stanu faktycznego

2.1. Dla określenia potrzeb i celów ochrony dziedzictwa kulturowego, w tym materialnego dziedzictwa kulturowego mniejszości narodowych, w 2015 r. Zarząd Województwa powołał Wojewódzką Komisję ds. wojewódzkiego programu opieki nad zabytkami w województwie łódzkim⁷⁴. W skład Komisji, zgodnie z wymogiem określonym w art. 12 ustawy z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie województwa⁷⁵, wchodził m.in. przedstawiciele administracji rządowej, czy organizacji pozarządowych oraz szkół wyższych i jednostek naukowo-badawczych, w tym m.in.:

- Zakładu Historii Architektury, Budowy Miast i Konserwacji Zabytków, Instytutu Architektury i Urbanistyki Politechniki Łódzkiej;
- Muzeum Archeologicznego i Etnograficznego w Łodzi;
- Zespołu Projektowania Urbanistycznego Instytutu Architektury i Urbanistyki Politechniki Łódzkiej,
- Łódzkiego Oddziału Towarzystwa Urbanistów Polskich;
- Łódzkiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków;
- Wojewódzkiego Urzędu Ochrony Zabytków w Łodzi – Delegatury w Piotrkowie Trybunalskim, Skierniewicach i Sieradzu;

⁷⁴ Uchwała nr 984/15 Zarządu Województwa Łódzkiego z dnia 2 września 2015 r. w sprawie powołania Wojewódzkiej Komisji ds. wojewódzkiego programu opieki nad zabytkami w województwie łódzkim.

⁷⁵ Dz.U. z 2019 r., poz. 512.

- Miejskiego Konserwatora Zabytków w Łodzi;
- Łódzkiego Urzędu Wojewódzkiego;
- Narodowego Instytutu Dziedzictwa;
- Towarzystwa Opieki nad Zabytkami;
- Komisji Opieki nad Zabytkami ZG PTTK Regionalnej Organizacji Turystycznej Województwa Łódzkiego;
- Senatu RP;
- Biura Planowania Przestrzennego Województwa Łódzkiego.

Zadaniem Komisji była konsultacja części diagnostycznej projektu Programu, jego opiniowanie na różnych etapach opracowywania oraz ścisła współpraca z podmiotami prawnie umocowanymi do współdziałania przy jego formułowaniu⁷⁶.

Przygotowując projekt Programu przeprowadzono także konsultacje społeczne z samorządami powiatowymi, gminnymi i innymi instytucjami, w wyniku których wpłynęło ogółem 96 uwag, wniosków i sugestii od 21 podmiotów (w tym: Towarzystwa Opieki Nad Zabytkami, Wojewódzkiego Urzędu Ochrony Zabytków w Łodzi, Rzymskokatolickiej Parafii p.w. Wniebowzięcia Najświętszej Maryi Panny w Pajęcznie oraz Klasztoru Ojców Paulinów w Wieruszowie). 80 uwag zostało przyjętych (83,3%), w tym jedna częściowo, a 16 odrzuconych (16,7%).

W toku realizacji Programu współpracowano z samorządami, m.in. kierując do nich w 2017 i 2018 r. ankiety dotyczące monitoringu jego realizacji i uzyskując szczegółowe dane, niezbędne do sporządzenia sprawozdania.

(akta kontroli str. 186-188, 220-226, 781-791)

2.2 Samorząd województwa współpracował z WKZ w zakresie ochrony dziedzictwa materialnego ogółem, a zatem także obejmując dziedzictwo kulturowe mniejszości narodowych, m.in. poprzez swoje jednostki organizacyjne. Np.:

- Zarząd Nieruchomości Województwa Łódzkiego, oceniając i monitorując na bieżąco stan techniczny obiektów objętych ochroną konserwatorską pozostawał w ścisłym kontakcie ze służbami Wojewódzkiego i Miejskiego Konserwatora Zabytków. W miarę potrzeb oraz posiadanych środków finansowych zabytki te były remontowane i naprawiane;
- Zarząd Dróg Wojewódzkich w Łodzi, na etapie przygotowania realizowanych zadań inwestycyjnych występował do WKZ o opinię dotyczącą ewentualnej lokalizacji zabytków na obszarze objętym inwestycją, jednak bez szczególnego rozróżniania zabytków będących dziedzictwem kulturowym mniejszości narodowych.

W wyniku współpracy z innymi podmiotami, Samorząd współorganizował szereg wydarzeń dotyczących dziedzictwa kulturowego, w tym dotyczącego zachowania dziedzictwa kulturowego mniejszości narodowych, szczegółowo opisanych w pkt 1.6 wystąpienia pokontrolnego.

Mając na celu ochronę dziedzictwa kulturowego, Samorząd współpracował z podmiotami z terenu województwa łódzkiego udzielając dotacji na prace konserwatorskie przy zabytkach wpisanych do rejestru zabytków. W skład Komisji oceniającej składane wnioski wchodził, poza pracownikami Urzędu Marszałkowskiego, także przedstawiciele m.in. Towarzystwa Przyjaciół Łodzi, Łódzkiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków czy Terenowego Oddziału NID. Jako Instytucja Zarządzająca, Samorząd przekazywał właściwym podmiotom dofinansowanie ze środków europejskich oraz, przez swoje jednostki organizacyjne, współpracował z innymi podmiotami jak WFOŚiGW, Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego oraz Ministerstwo Inwestycji i Rozwoju, ubiegając się

⁷⁶ W toku oceny Programu Komisja spotkała się trzykrotnie, a ustalenia zawarto w protokołach posiedzeń.

o środki finansowe na ochronę własnych zasobów, w tym stanowiących dziedzictwo kulturowe mniejszości narodowych.

Dodatkowo w badanym okresie podejmowano współpracę dotyczącą wsparcia różnego rodzaju inicjatyw z zakresu kultury, sztuki, ochrony dziedzictwa kulturowego m.in. w oparciu o przepisy ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie, gdzie podmiotami uprawnionymi do wzięcia udziału w takim konkursie były organizacje pozarządowe. W ramach przeprowadzonego konkursu Zarząd udzielił w 2016 r. dotacji⁷⁷ w kwocie 25 tys. zł organizacji mniejszości żydowskiej „Fundacja Monumentum Iudaicum Lodzense” w przedmiocie dofinansowania zadania pod nazwą „dziedzictwo Żydów łódzkich – żydowskie brzmienia Łodzi”. Przedmiotem dotacji było wydanie dwóch płyt, w tym jednej z siedmioma modlitwami i drugiej z dwunastoma tradycyjnymi pieśniami żydowskimi, w nakładzie 1.500 egzemplarzy ogółem.

(akta kontroli str. 9-12, 42-66, 123-124, 219, 327, 425, 517, 765-779)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości

OCENA CZĄSTKOWA

Samorząd wraz z jednostkami organizacyjnymi prowadził bieżącą i efektywną współpracę z wojewódzkim konserwatorem zabytków, przedstawicielami instytucji rządowych i samorządowych, w tym samorządu terytorialnego czy szkół wyższych. Efekty tej współpracy pozwalały na uwzględnienie w Programie potrzeb oraz sformułowanie celów dotyczących ochrony dziedzictwa kulturowego, finansowanie prac przy zabytkach, a zatem także zapewniały ochronę dziedzictwa kulturowego mniejszości narodowych.

IV. Wnioski

W związku ze stwierdzonymi nieprawidłowościami, Najwyższa Izba Kontroli, na podstawie art. 53 ust. 1 pkt 5 ustawy o NIK, przedstawia następujące wnioski:

Wnioski

Terminowe sporządzanie sprawozdań z realizacji Wojewódzkiego Programu Opieki nad Zabytkami.

V. Pozostałe informacje i pouczenia

Wystąpienie pokontrolne zostało sporządzone w dwóch egzemplarzach; jeden dla kierownika jednostki kontrolowanej, drugi do akt kontroli.

Prawo zgłoszenia
zastrzeżeń

Zgodnie z art. 54 ustawy o NIK kierownikowi jednostki kontrolowanej przysługuje prawo zgłoszenia na piśmie umotywowanych zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, w terminie 21 dni od dnia jego przekazania. Zastrzeżenia zgłasza się do dyrektora Delegatury NIK w Łodzi. Prawo zgłaszania zastrzeżeń, zgodnie z art. 61b ust. 2 ustawy o NIK, nie przysługuje do wystąpienia pokontrolnego zmienionego zgodnie z treścią uchwały w sprawie zastrzeżeń.

⁷⁷ Na podstawie uchwały nr 263/16 z dnia 7 marca 2016 r. w sprawie rozstrzygnięcia pierwszego otwartego konkursu ofert oraz przyznania dotacji na realizację zadań publicznych Województwa Łódzkiego z zakresu kultury, sztuki, ochrony dziedzictwa kulturowego w 2016 r.

Obowiązek
poinformowania
NIK o sposobie
wykorzystania uwag
i wykonania wniosków

Zgodnie z art. 62 ustawy o NIK należy poinformować Najwyższą Izbę Kontroli, w terminie 21 od otrzymania wystąpienia pokontrolnego, o sposobie wykorzystania uwag i wykonania wniosków pokontrolnych oraz o podjętych działaniach lub przyczynach niepodjęcia tych działań.

W przypadku wniesienia zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, termin przedstawienia informacji liczy się od dnia otrzymania uchwały o oddaleniu zastrzeżeń w całości lub zmienionego wystąpienia pokontrolnego.

Łódź, 31 lipca 2019 r.

Kontroler
Zuzanna Sieradzka
starszy inspektor k.p.

.....
podpis

Najwyższa Izba Kontroli
Delegatura w Łodzi
Dyrektor
Przemysław Szewczyk

.....
podpis